اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکيو!

ادبي سوغات چې د استاد سرمحقق ع. ب خدمتگار په زيار راټول شوی او الفت اکاډمۍ نشر ته سپارلی، ستاسې مخې ته ږدو اميد لرو چې د ادب مينان به يې په لوستلو خپله ادبي تنده ماته کړي.

همدا راز د رحمان بابا دغه شعر يو ځل بيا د پښتو ژبې اديبانو ته د اقتفا او پيرو لپاره له دې هيلې سره وړاندې کوو چې زمونږ ځوان شاعران به د خپلو لويو استادانو په پله پل کيږدي. ټول هغه دوستان چې ددې شعر په پيرو کې ليکنې کوي، خپل اشعار مونږ ته په لاندې آدرس رالېږلای شي

webmaster@hewad.com.

نور مو وخت نه نيسو دا تاسې او دا هم ستاسې ادبي سوغات.

ستاسې شعرونو ته سترګې په لار
د "هيواد" مسئوله ډله

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

د

سرمحقق عبدالله جان بختاني خدمتګار

ټولونه، سريزه او يادونې

محرم الحرام ۱۴۲۳

اباسين

(c) ketabton.com: The Digital Library

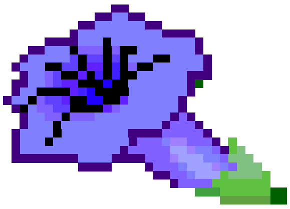

دمجموعي پيژندنه

نوم:	ادبي سوغات
ټولونه، سريزه او يادوني:	د سرمحقق خدمتګار
ناشر:	الفت اکاډمي
مهتمم:	عبدالرحيم بختانی
کمپوز:	شفق
دچاپ نيټه:	مارچ ۲۰۰۲ م
دچاپ ځای:	دانش کتابتون
شمير:	يو زر نسخې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بســــــم الله الرحمـــــن الرحـــيم

(c) ketabton.com: The Digital Library

اهداء:

دفلسفي سياسي دقيق نظر خاوند
دانشمند ليکوال او متفکر شاعر
جناب محترم سيد شمس الدين مجروح ته.

په درناوي
ع - خدمتگار بختانى

(c) ketabton.com: The Digital Library

ګرانو لوستونکو!

ددې مجموعې حـجم ډیر وړوکی دی، مګـر په معـــــنوي لحاظ ډیر لـــــوی او لـــوړ ارزښت لـــري.

دا چې مشر مجروح صاحب د رحمان بابا د شعر په زمـکه غـزل لیکي، الفـت صاحب پرې مشاعره جوړوي، حمــــزه صاحب یې رنګ او خوند زیاتوي، نور تکړه شاعران پکښې برخه اخلي او بیا بختانی صاحب ترې د ګلو ګیډۍ جوړوي او د خپرولو لپاره یـې ځـولۍ غـوړوي دا پخپله لوی ارزښتمن کار او لویه خبره ده.

ښایي چې اهل نظر ورته په درانه نظر وګوري، دعالي ذوق خاوندان ترې خوند واخلي او د ادب مئینان یې قـدرداني وکړي.

په خپل وار، مونږ په ډیره خوشحالئ، په دې ګلورین پسرلي کښې، د ادب دا رنګینه پانه، د مـشرانو دا رنګین سـوغات د هـــــیواد د رنګارنګو ګلونو له خوږو وږمو سره یو ځای خپروو او وایو:

الله پاک دې سرمحقق خدمتګار ته د نورو فرهنګي خدمتونو له زیات توفیق سره خیر او برکت ورکړي. آمــــــــــــین

میرویس الفـت

الفت اکاډمي - د ۱۳۸۰ د حوت ۲۱ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه درې خبرې

۱ - له نن څخه شپاړس کاله د مخه، ما پر دې (ادبي سوغات) لنډه سریزه ولیکله. د افغانستان د لیکوالو ټولنې ته مې وړاندې کړه. ټولنې فیصله وکړه چې د (ژوندون) مجلې د هدیې په توګه دې چاپ شي مجموعه دولتي مطبعې ته ولاړه مګر ډیر افسوس چې د مجلې یا انجمن د ځینو کارمندانو د سبوتاژ لامله د انجمن رسمي فیصله عملي نه شوه. په داسې حال کښې چې زه پخپله د همدغې ټولنې د ریاست لومړی مرستیال او منشي هم وم ....

۲ - له نن څخه اوه کاله د مخه، د ۱۳۷۳ هجري شمسي کال د جدي په ۲۷ ، زه په پېښور کې وم. د بي بي سي د ډرامو دفتر ته ورغلم چه افغاني لیکوال شاعران یاران دوستان وګورم. د پوهنتون د ادبیاتو د پوهنځي پخوانی استاد ښاغلی عبدالخالق رشید ، چه نوی مهاجر شوی و ، هم هلته کار کاوه. ما سره یې (ادبي سوغات) ولید ، خوښ یې شو ، له ما څخه یې واخست، ویل یې: زه دا چاپوم. ما ترې فوتوکاپي واخسته. راغلم. بیا اوړی کابل ته ولاړم. هلته خبر شوم چه استاد رشید کابل ته راغلی او بیا هندوستان ته ځي. د ډیلي د جواهرلعل نهرو په نامه د پوهنتون د پښتو ژبې او ادبیاتو استاذ شوی دی. هغه ما ونه لیدی شو او ولاړ. تر اوسه یې کوم خط خبر نه دی راغلی او لا نه پوهیږم چه مجموعه یې ورکه کړې؟ ساتلې؟ او که چاپ کړې ده.

۳ - د ۱۳۸۰ هـ ش دحوت په ۲-۵ ورځو کښې، د ۱۴۲۲ هـ ق د لوی اختر ورځې وې، زورور بارانونه وریدل، ما په کور کښې په خپلو زړو کاغذونو ګوتې وهلې هغه فوتوکاپي مې ترلاس شوه، ډیره تنته وه او د لوستلو نه وه ما له سره ولیکله او د چاپولو په فکرکښې یې شوم.

پرون، ښاغلي میرویس الفت ته مې دا کیسه وکړه هغه په ورین تندي وویل:

"بې غمه اوسه!".

- ښایې چه ګران لوستونکي، ددې لنډ داستان په نتیجه کښې، دې ته هم رسیدلي وي چې دلته دیوکوچني اثر چاپول څومره ستونزې لري؟ اوددې له مخه مونږ د تاریخ په کوم کولتوري معیار کې واقع یو ؟

فاعتبروا یااولی الالباب

خدمتګار بختانی

بختان کلی – د ۱۳۸۰ دحوت شلمه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ادبي سوغات

دپښتو ډیر ښاغلي او منلي شاعران تیر شوي دي چې د پښتو ادب ارزښتمنه خزانه یې د خپلو شعرونو په مرغلرو لا ښائسته او بډایه کړې ده. په دوی کښې رحمان بابا بل راز شاعـر دی او شعـرونه یې بل رنګ تاثیر لري. پښـتانه هغه لسـان الغیب بولي، په دیوان یې فال نیسي، په شعر یې استشهاد کوي او د "بابا" په سـتر لقب یې نمانځي.

شعر پیژندونکي د رحمان بابا شـعر "سـهل ممتنع" ګڼي او ډیرو شاعرانو د هغه د ډیرو شعرونو اقتفـا کـــــړې ده.

د هـغه پر مزار، په ادبي غـونډو، راډیـوګانو او خـپرونو کښې،هر پسرلی د رحمان بابا کالیزې مشاعرې کـیږي. دغـه مشاعرې زیاتره، د هغه د هنر او شخصیت په یادونو او سـتاینو درنښت مومي او د هـغه د ځینو شعرونو په پیروۍ ښـکلې کـیږي.

د رحمان بابا د شعرونو اقتفا او د هغو پر طرحو مشاعرې د پښتو ادبیاتو د تاریخ د رحمان پیژندنې د فصل یوه په زړه پورې موضوع ده چې دلته مونږ هغه پریږدو او یواځې د رحمان بابا یو غزل او د هغه د اقتفا د لړۍ شعرونه وړاندې کوو.

دا کار معاصر لوی ادیب او شاعر مرحوم ګل پاچا الفت پیل کړی دی. یو وخت هغه د "روزګار" جریدې ته یو لیک، د رحمان بابا یو غزل او د هغه په پیروۍ د محترم سیدشمس الدین مجـروح، ښاغلي امیر حمـزه شینواري او خپل شعرونه ولیږل. دا "ادبي سوغات" د روزګار د جـریدې د ۱۳۵۰ هـ ش د ثور د ۱۵مې (د ۱۹۷۱ م د مـئی پنځمې) نیټې په ګڼه کښې خـپور شو. د همدې ورځې په مازیګر، ما د جـریدې دغه ګڼه واخیستله. په بله ورځ مې خپل شعر د جـریدې ادارې ته وسـپاره چې په بله ګڼه کښې چاپ شو او بیا د هیواد څو تنو تکړه شاعرانو پکښې برخه واخیستله.

ما هغه شعرونه راټول او ددې مجموعې د پای دوه شعـرونه مې پرې زیات کړل په دې ډول یوه ښـــکلې رنګــینه ګلـــګیډۍ ترې جـوړه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې شعرونو کښې سربېره پر هنري ادبي ارزښت د هغه وخت او چاپېريال د اجتماعي بهير انعکاس هم ليدل کيږي او د هر شاعر د فکر پلوشې هم ترې څرګنديږي. په دې ډول ارزيابيو کښې، زه خپل نا ارزه بيتونه شامل نه ګڼم. بلکه په دې خوښ يم چې د رحمان بابا مقام ته، د ارادت او اخلاص په مقام کښې، ماته هم د عالي مقامو استادانو د پيروئ وياړ را په برخه شوی دی. په همدې خلوص د رحمان بابا د يادونو او مشاعرو ددې ښکلي ګلورين موسم په فضا او د سولې، مصالحې او روغې جوړې، ددې رنګين پسرلي د "ژوندون" په زمينه کښې دا ادبي سوغات ستاسو مخې ته ږدم. له شعرونو به يې هم خوند واخلئ او د مشاعرې له بهير نه به هم خبر شئ.

په درناوي

ستاسو خدمتګار عبدالله بختانی

د ۱۳۶۹ د ثور ۱۶ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د الفت لیک

ښاغلي فرند[1] د روزګار مسئول مدیر صاحب!

هغه وخت چه ښاغلي مجروح صاحب[2] په متحده عربي جمهوریت[3] کښې د افغانستان سفیر و، ما ته یې د ادبي سوغات په توګه خپل یو شعر را واستاوه چه د رحمان بابا د دې شعر په پیروئ لیکل شوې و:

ډیر عمر مې تیر کړ ببهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

دا شعر چه ما ته ورسیده، ما هم په دغه وزن او قافیه یو شعر ولیکه او هغه ته مې ولیږه.

کله چه حمزه صاحب، د غزل استاد، کابل ته راغې او دا دوه شعرونه یې ولیدل، هغه هم یو شعر ولیکه او په دغه مشاعره کې یې برخه واخسته. ورم کال [4] چه د پیښورمشهور شاعران او لیکونکي د افغانستان د استقلال جشن ته راغلل او د بیرته تګ په وخت کښې یې د خدای پامانئ دپاره په کابل کښې زما کور ته تشریف راوړ، دا شعرونه هلته ولوستل شوه او ښاغلي اجمل، مهدي او قلندر وعده وکړه چه په دې مشاعره کښې به ګډون وکړي او خپل شعرونه به را واستوي. ښایي چه د هغه ځای مصروفیتونو دا وعده هیره کړې وي ځکه د هغو اشعار را ونه رسیدل.

دا څو شعرونه چه ما سره دي، د روزګار جریدې ته د نشر دپاره در استوم. ګوندې د ادبي ذوق خاوندانو ته مقبول واقع شي.

په احترام
الفت

یادونې:

۱ – محمد یوسف فرند چه اصلاً د سره رود د شمسه پورو څخه دی. لوړ تحصیلات لري په دغه وخت کې یې د روزګار اوه نیزه بې طرفه جریده چلوله.

۲ – ښاغلي محترم سید شمس الدین مجروح د پښتو او دري دانشمند شاعر او لیکوال

۳ – مصر

۴ – ۱۳۴۸ هـ ش کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بېهوده عمر [۱]

ډېر عمر مې تېر کړ بېهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو آستانه

هیڅ مې حاصل نه کړه په شیخۍ او په تقوا کښې
پس له دې مې وار دی هر څه [۲] شي په میخانه

شیخ و شیخي ورد او [۳] وظیفه او ذکر فکر
زه او ساقي جام وباده چنګ وترانه

زه و زاهدانو ته حیران یم دوی و ما ته
دیوانه بده خندد و ده به دیوانه

ګنج د درو [۴] ځار [۵] شه د عاشق تر څاڅکي اوښو [۶]
نه خروار د عقل نه د عشق یوه دانه

تیغ د یار له لاسه په مرئ دعاشقانو
هسې لذت کا لکه د میو پیمانه [۷]

خدای لره به درشم په سودا د یار له مخه
بل مقصود مې نشته په کعبه په بتخانه

زه له ډېرې مینې په تش بوی د یار شیدا یم [۸]
تل د لندو ختو او به لرو ی بهانه [۹]

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځکه زاهد زهد کاد یو جنت د پاره
سر ښندلی نه شي په اوربل د جانانه

ګوره د منصور هسې په دار[10] نه شي رحمانه!
بې نام و نشان شه که یې غواړې نښانه

رحمان بابا

یادونې:

(۱) – د رحمان بابا دغه شعر له دغه عنوان سره چاپ شوی دی. ښايي چه الفت صاحب به دغه عنوان ورکړی وي. الفت صاحب پخپله شاعر او شعر پېژندونکې و. دا شعر یې هم په ډېر دقت له کوم باوري متن څخه اخستی دی. سره ددې هم په ۱۳۵۹ هـ ش کښې، د پښتو ټولنې له خوا د رحمان بابا د دیوان له چاپ شوې نسخې سره ددې متن فرقونه ښودل کېږي.

(۲) – چاپي دیوان: چې

(۳) – چاپي دیوان: و

(۴) – د الفت صاحب نقل: عقل

دلته ما ته د تشبیه او د لف و نشر مرتب د صنعت له مخه د چاپي دیوان عبارت (درو) غوره ښکاره شو، نو ځکه مې په متن کښې واخیست. په دې صورت په اوله مصرع کښې د (درو) او (اوښکو) تشبیه څرګنده ده او د دوهمې مصرعې (خروار د عقل) د لومړۍ مصرعې (ګنج د درو) او د دوهمې مصرعې (دعشق یوه دانه) د لومړۍ مصرعې (د اوښکو څاڅکي) پورې ارتباط نیسي.

(۵) – په دواړو متنونو کې: راز

(۶) – چاپي دیوان: اوښکو

(۷) – چاپي دیوان: هسې لذت کاندي جوړ د میو پیمانه

(۸) – چاپي دیوان: شوم

(۹) – چاپي دیوان: تل د لمدو ختو لړ اوبه دي بهانه

(۱۰) – اصل: وار. چه طبعاً طباعتي غلطي ده

(۱۱) – چاپي دیوان: بله نشانه

وګورئ:

د ذکر شوي دیوان ۱۷۱/۲ مخونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پښېمانه

سترګې مې دي ورېږي د زړه کور مې ویرانه
حلق مرئ مې وچه غواړم ډکه پیمانه

ای ساقي باداره! زما لاس او ستا لمن ده نور
بیا به قدم کښې نه ږدم په بله آستانه

ځان مې خوشې ستړی په لوستلو د کتاب کړ
هیڅ د حقیقت ور پکښې نه وه نشانه

لاړمه بازار ته چال چلند یې چل و ول و تول
بحث و جنجال و هلته په سپک او په درانه

ورغلم وستل[1] ته د مشرانو هلته غونډه وه
زوږ شور او غوغا وه چه دا وکړو که دا نه؟

دا د سیاست میدان میره خوشې سراب و
لاړمه په طمع د اوبو زه دیوانه

لاړمه مسجد ته مدرسې ته ور دننه شوم
هلته قیل و قال و په روا په روا نه[2]

قول که عمل که فکر او خیال دی ټولنه کښې
هر څه کښې پرته د یوه د وهم زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کښېناستـــمه کـور کښـي خـــــپلخانې مې راته وويـل:
ځـه![3] دلـته دې نشـــته نـور نـه آب او نــه دانـــــــه

اوس مـې پـناه راوړه سـتاسـو سـيمې تـه، رنـــــــدانـو!
دا د هـــر چــا کـــور دی، خـــرابات او مــــيخانه

دا چـــې مـــې د درد عـــلاج نه عــــقل نه تدبيـر وکـــړ
ولې نـو ځـــان خـــلاص ورځـنې نه کـــړم مـــردانــه

غـــواړم د مســــتۍ ښــــکلې دنيا چــه هلته نشـــته دی
چــل فــــريب نـه مــــکر نه ريـا نه بهـــانــــــه

مـينه غـــواړم ســـاز غـــواړم ســرود غـــواړم نڅا غـــواړم
ډکـه خـــولـه خـــندا او ســـترګې مســـتې جــانـانـه

مـــا نيـولـی پيـــر رحـــمـان امـــام د شـاعـــرانـو
وايم په حـــجــــره کـــښې د ده ښـــکلې تـــرانه

(ټــول عمـــر مــــې تيـــر شـــو بيــــهوده په زمـــانه
نـــور دې زمـــا ســـــر وي او د تـــرکـو آســـــــــتانـه)

ســـيد شمس الدين مجــــروح

يادونې:

(۱) – وستل: د کلي مخې ته د خلکو د ټوليدو او جرګې ځای.

(۲) – ناروا

(۳) – په اصل کښې: زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رندانه نظر[۱]

هر څه بل راز وینم بیا نظر شو رندانه
و مې لیده تشه دا د عقل پیمانه

ناوري څوک ناصحه! هغه تش نصیحتونه
ووایه شاعره! حقیقت بې باکانه

شیخ دې خپله ږیره کړي شانه د بل دپاره
ما دی زړه بایللی په اوربل د جانانه

چیرته سپینه ږیره چیرته ول ول توري زلفې؟
چیرته د بوډا تګ چیرته تګ خرامانه

نور څه ترې نه غواړم محبت غواړم له ښکلو
ده ما ته کافي یوه خندا صادقانه

هر څه ورکول اهل ته ښه وي له نا اهله
تل لره نظر اهل نظر ته دوستانه

عقله! ته ما پرېږده! ستا له لاسه ډېر په تنګ یم
غواړمه ژوندون لرې څه آزاد شاعرانه

ښه مې په ځیر ځیر چه وکتل سیاستونه
مکر و، فریب و، غولول ماهرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي به ډير ښه لال [۲] د سياست د ښامارخوله کښې
ورشه که لرې منتر افسون ساحرانه

مه غوارې له ما نه سياسي مهارتونه
راغلمه پاک زړې سياست نه بيګانه

هغه چه د وخت حاکم ته وايي زمامدار
ځانته قايليږي په جلب او ګاوخانه

کله آزاديږي د عمرو اسير فکرونه؟
خداى دې د چا نه کړي ذهنيت [۳] غلامانه

وايي غلامان په غلامۍ باداران شوي
واوره د محمود او ايازانو افسانه

مونږ لا اسيران يو د خانانو د پيرانو
يو د مکر دام لري او بل يي زولانه

ګرځوي په لاس کښې د تسبو دانې مدام
مه وايه چه دام د زاهد نه لري دانه

ورږي يو بربنډ يو خواري ده زمونږ په برخه
برخه د څو تنو عياشي بې شرمانه

نه لري د جوار دانې په کور کښې دهقانان
تل د آغا کور کښې د کباب پته دانه

ډير خلک په بند کښې دي د لږو صاحبانو
خان او بيګ لري د طلسمونو جيلخانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نـه شـي پـه چـل ول لـه اسـارته خـلاصـيدلی
يـو اقـدام پـکار دی رنـدانه او مـردانـه

دا د خـان نـوکـر کـه هـر څـه بـد وايـي الفت تـه
غـواړم لـه آزادو قضـاوت آزادانـه

ګل پاچا الفت

يادونې:

(۱) — په روزګار کښې د حمزه صاحب شعر د مخه او ورپسې د الفت صاحب چاپ شوی دی. دا د الفت صاحب د تواضع نتيجه ده. هغه پخپله شعرونه دغسې ترتيب کړي وو. دلته د الفت صاحب شعر د مخه شو، ځکه چه د شعر د ايجاد د تاريخ له مخه دا يې حق دی.

(۲) — لعل، پښتانه (لال) بولي. دلته دغه معنا ښکاره ده د ښامار په خوله کښې لعل د پخوانو فولکلوري افسانو يو مضمون دی. لال، په فارسي کښې ګونګې ته هم وايي دا دې ته هم اشاره کيدی شي چه د هغه وخت د مسلط سياست ښاماران زياتره په ژبه لال، يعنې ګونګې او تړلي وو. سمه او ښکاره خبره يې نه کوله او په ساحرانه منتر او افسون غوندې خبرو به يې خلک تير ايستل.

(۳) — په اصل کښې: خدای دې چا نکړی ذهر نهيت. چه دا ښکاره طباعتي غلطي ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل

ولیکه قلمه! یو غزل ښه جانانه
پریږده چه ویېږي دا دوه ژبې زمانه

مینه د زلفانو بې له خاله (پښیماني)[2] شي
نه ورتله (تش دام) [3] ته وي چه نه لري دانه

پورته شه بیان په افسانه کښې حقیقت کړه!
بیا له حقیقت نه راښکاره کړه افسانه

چیرته جمیعت چه پریشاني دې ده په برخه
ښکلیه جوړوم دې د کمځیو بهانه

خوی چه د ساقي مې دریابي غوندې ښکاریږي
نن مې جوړ په کار شوه لغزشونه مستانه

تا چه کړه را وړاندې ما په نه زړه ورته لاس کړو
لاړه ساقي لاړه په دې منځ کښې پیمانه

حسن هغه یو دی چه په هر محل کښې ښکاري
ځان چه غورځوي په هره شمعه پروانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا خو دا خپل غږ راته پردې غوندې ښکارېږي
یا مې جنون وکړه ابتدا په ویرانه

شیخه ! د رښتیا ویل په خوند به هله پوه شې
ستا چه د حمزه غوندې مشرب شي رندانه

امیر حمزه شینواری

یادونې:

(۱) — په روزگار کښې ددې شعر د عنوان پر ځای: "بې عنوانی" عنوان شوی او زه نه پوهېږم چه دا به چا کړی وي؟ خو دومره پوهېږم چه د پښتونخوا شاعران غزل ته عنوان نه ورکوی او که ورکړي نو بیا (غزل) لیکي. نو ځکه ما د (بی عنوانی) پر ځای (غزل) عنوان کړ.

(۲) – د ښاغلي مجروح د شعر عنوان (پښیمانه) ته اشاره ده.

(۳) – د روزگار د جریدې د لیکنې له مخه او د الفت صاحت د شعر عنوان (تش دام) و، مگر اوسنې عنوان یې (رندانه نظر) دی، او د حمزه صاحب لومړني عنوان ته ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا په اقتفا
دالفت صاحب په مننه

تشـــه تـــرانه

چـاتـه چـه کعـــبه وي دســـــــتانه او اسـانـــه
مـه غـــواړئ هغــــو ځنـــې خـــــبرې رنـدانـــه

ژبـه چـه شي غــــوړه په اغـا! بلــې! صـاحب باندې
نه شــي چلــــيدی بیــا په رښـــتیا صـادقــانه

غــــله زمــــونږ د مــال و د نامـــوس او د ابرو دلته
غــــــواړي عـــزتـــونـه مـــونږ نـه هم احـــمقانه

نــس ډکـــوي دلـــته مـــګر زړه یـې امـریکـــې وړی
خــــدایه! لـه وطـــنه هیڅـــوک مه کــړې بیـــګانه

څـــو پـــورې به نورو لـــره ګـــورو او پسخیږو مونږ؟
راشـــــئ چـــه ودانه کـــړو دا خـــــپله ویـــرانه

دې ماړه هـیواد کښې به تر څو پورې مـونږ وږي یــو؟
وباسـئ د غـــلو لـــه جـــیبه پټـــه خـــــــــزانه

خـــلک مــــو په کلـیو کښې ړندیږي د شـرمبو پسې
غـواړي څـــوک په کـــومـو ســـــترګو ډکه پیمانه

عصـر د سـپوږمئ کښې لا سـپوږمئ مې په کیږدئ ده
دا یـــو حـــقـــیـــقــت دی نـــه چـــه هسې افـــــسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه کیږي هیڅېږي په یو ګل پسرلې نه کیږي[۱]
راشئ چه کړو جوړه له وطن نه ګلخانه

پیر د زمانې کښې څه توندي په توندئ راوله
عمر ضایع مه کړه بیهوده په زمانه

مینه غواړي، درد غواړي، عمل غواړي، ایثار غواړي
نه شي جوړیدی وطن په تشه ترانه

مینه غواړي، کار غواړي، کالي غواړي، ډوډئ غواړي
دا ده د اولس د ارماندونه نشانه

زر او سل خبرې سر یې یو: دا خلک کار غواړي[۲]
خو - جوړه له سرکار شوه د خبرو کارخانه

څوک چه وي کاهل نو دا ملت به هم جاهل ګڼي
"دیوانه به ده خندد و ده به دیوانه"

څو چه خلک مست شي د وطن په محبت باندې
ولیکه شعرونه بختانیه! مستانه

عبدالله بختانی

یادونې:

(۱) - په یو ګل نه پسرلی کیږي. (پښتو متل)
(۲) - سل خبرې سر یې یو .... (پښتو متل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړګـــــــيه!

پـــــورتـــه شـــه زړګـــيه غـــزل وايـــه مســـــتانه!
ګـــــډا کـــــوه! نڅـــــاکـــــوه! ديـــوانه ديـوانـه

دلـــته هـــوښـــياري، شعـــــور، احساس څه حاصل نه لري
ځـــه مســـــتانه ګـــرځه پـــه ويـــــــرانه ويـــرانـــه

دتـــل ژونـــدون دپـــاره شـــهامت او شـــجاعت وکـــــړه!
دحســـــن پـــه ډيـــوه بانـــدې خـــپل ځان کـــړه پـــــروانه

ژونـــد د حـــــرکت او د خــــدمت حقـــــيقـــي نـــوم دی
وســــــوزه پـــــــه اور بـــــانـــدې د بتـــــو بتـــخانه

ســـتا پـــه مـــال دولـــت بـانـدې نـــور ځـوانـان مســـتي کـــوي
پـــاڅـــه ورشـــــه وګـــوره د مـــــــــيو ميـــــخانـــه

پـــه مـــړو مـــړو کـــتلو کښـــې د غـــم نه بل څه نشــــته دی
ځـه ســاقـي نـــه واخـــله د ســــرو ســــترګو پيـــــمانه

مســـت شـــه پـــه مســـتۍ کښـــې په رقيب باندې حمله وکړه!
ځـــان ورځـــينې خــــلاص کـــــړه د نيشـــــې پـــه بهـــانـــه

لاړ شـــه خـــــرابات تـــه لـــه رندانـــو ســـره يـــوځـــای شـــه
مـــاتـــې کــــــــــړه پښـــــو نـــه دې د طـــمـــعـــې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځه لــــکه انســـــان غــونـدې له خـــلکو سره انس وکړه!
پـریـږده چـه زاهـــــد لـه خـــــلکو ناست وي بیـــګانه

شـــیخ چـه د خــــپل مــیخ د کلــــکولو دم دعـا کــــوی
تـه هـم خـــپل ســـر کښـــیږده د مـــیخـور پـه استانه

دنیـا پـه حـقیقت کښې آزاد ژونـد تـه پیـــدا شـــوېده
ژونـد د انـســـان خــــوند کـــړي پـه رښـــتیا ازادانه

دوره د ژونــدانــه خـــو پـــه هــــر قســـم تیـریدونکې ده
ښــه ژونـــدون هغـــه دی چـــه یـې کـړې عـــاقـلانـه

تــا کـــه پـــه (مـســتئ) کـښــې د عـــزت دپـاره کار کـړل
اوس بـــه درنـــــه جــــــــــوړه وه د درو دردانـــــــه

ویــــارمـــه چــه تــه هــم د مســـتانو ســـره یـار شـوې
پـه ګـــډ اواز بـــه وایـــو د غـمــــونــــو تـــرانــــه

چــل ول او غـــولـــولـــو تـــه رقیب چــه ســیاست وایي
پـــه خـــپله یـې خـــپل ځـــان کـــړ د غـــنمو سیاه دانه

ګفـــتار دې پـــه یـــو رنګ (دی او) کـــردار دې پـه بـل رنګ
اخـــر بـــه غـــوبـل جـــوړ کـــړي دا دوه رنګې زمـانــه

باور وایـــي مــلګـــرو د ژونـــدون ښــکلا خـــو فکـــر دی
راځـــئ چـــه اول ړنګــه کـــړو د فــــکر جـــیلخـــانـه

سـید رحمان باور رحـیمي
روزګار جریده، ۳۱مه ګڼه، د ۱۳۵۰ د ثور ۲۹ مه

(c) ketabton.com: The Digital Library

آب و دانه

واوښتې [۱] پیږئ شوه رانه تیره زمانه
نښتی یم د تمې د دامونو په دانه

نه مې مټې کار کړي نه مې لاس د عقل رسي
هسې رنګ افسون دی هسې شانې زولانه

ژوند راپورې خاندي زلمیتوب راته ویرونه کړي
څکم د زړګي وینې پیمانه په پیمانه

اه زما قسمته چه دا څه رنګې بلا یې ته
نه متاع د دین شوم نه د دهر فرزانه

هیڅ مې حاصل نه کړو په دې ډیرو خوشامندو کښې
داغ مې د تندي شو ذهنیت غلامانه

اب مې د مخ ویوړلو یوې خیټې د پاره
اور دې په نصیب شي او په دې اب و دانه

ډیر یم غولولې دی ژوندیو زیارتونو زه
نوره مې توبه شه له خانقا او استانه

چاته عرض وکړمه او چاته ګریوان څیرې کړم؟
یومې غوښې غواړي بل هډوکي شکرانه

لاس راکړه ای پلاره د وختونو د نجات په نوم
سیند یمه اخستی توفانونو مرګانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نــور غـــمونــه څـه کـــړې؟ مـا ســـره غم ددې خـبرې دی:
مـــري د ننـګ غـــيرت د جـــوشـــه ډکـــه تـــرانه

زړه تــه رانـــژدې شـــه چـــه د زړه پـــه غـــورړو واورې څه
دا خـــبرې نـــه شــــي پـه نـــاول او افـــــسانـــه

بخـــــت مې د ســــيزلو او تنـــــدی مې د داغـــلو دی
نـــور مـــې د ځـــان نـــه کـــړه رانــه خپل شـــو بيګانه

نـه هغه خمـــــار شــــته نه غـــرور په سـر کښې پاته دی
نـه هـغه سـاقـي شــــــته نـه بـــاده او ميـــــــخانه

زه او زړه ســـــره پـــاته په حـــــيرانه حيرانئ کښې يو
ديــــوانه بـــه ده خـــــــــندد و ده به ديـــــوانه

ګـــــوره ســــيندنيه! خـــپله خـــوله درته بلا نه شي
مکــــړه دا د ژونـــــد خـــبرې هـــــسې رنـــدانه

ســـــيندنی
روزګار جريده، ۳۲مه ګڼه د ۱۳۵۰ د جوزا پنځمه

يادونه:

(۱) – په اصل کښې: راوختې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما ترانه

نه تیروم عمر بیهوده په زمانه
نه کومه زه د لیونو غوندې کانه

درومه نامراده ساقي وچې شوندې ښه یمه
مه ښوروه ماته کوزړۍ او پیمانه

زه چه لا د څښلو ګوټ اوبه ګړي کې نه لرم
شم په کومو سترګو به دیره په میخانه

بې د یار د وروځو له محرابه به هیڅکله
هسک سر ښکته نه کړمه په بله استانه

نن چه د هوښیارو ګریوانونه ریتې پیتې شول
پوه په دغه رازو له پخوا نه دیوانه

زه به زمانې ستا د سیلاب لوری بدل کړمه
ما ته هم پښتون وایي که ته یې زمانه

څو چه ددې خپلې پنجرې هر څه ګډ او وډ نه کړم
وبه نه خورم نوره د ژوندون آب و دانه

زه به یې د خپلو ارادو نه نظرماتی کړم
څه که اوس د چا سر وته زه شوم نذرانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا په باده مست نه یم ساقي! نه دې منت وړمه
زه یم د ازل په میو هسې مستانه

ماصیاده! ستادتګئ لومې ښې لیدلي دي
ځه! بل خوا اوار کړه د فریب دام و دانه

زه قفس د مینې که په ساز نور سوزوی نه شم
خاورې او ایرې به کړمه خپله اشیانه

نوک او ورئ به بیلې څنګه څوک د یو وجود کاندي
څومره ښه په ځای ده دا خبره امیانه[1]

هر څوک بدلولې په تدبیر سره تقدیر شي خپل
څوک چه وایي نه! ده یوه خوشې بهانه

زه په زړه د عمر[2] ډیر داغونه اتشین لرم
څه به کړم خندا خماري سترګې جانانه

څنګه به د مخ رڼا په زلفو رانه پټه کړي
زه په دغه فن کښې یم استاد د پروانه

ډیره ترې ښوروا د خپلو متو په محنت ښه ده
زار خوړلی ښه دی نه د نورو پسمانه

زه چه د خپل فکر په ازادو وزرو الوزم
ما شکولې وخته دا د تمې زولانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما ته که "مرګ" وايي هم په نره ژبه يې ووايه
خدايږو که مې خوبښ شي دا خويونه زنانه[۳]

کله څوک د دار په سر د حق ناره کولې شي
خوبښ مې د منصور دغه صفت شو مردانه

زه دعشق په لاره کښې له خپله سره تير يمه
پوچ پروا مې نشته دی په خيل او خيلخانه

تا که د خپل ملک[۴] د خزانو سحر مات کړې وای
وه به په قدم قدم کښې ګنج او خزانه

زه مجنون د قام او د وطن يم د ليلا نه يم
کړم به په جنت بدله دغه ويرانه

راشه! په خير راغلې! ښه چه مل د ليونو شولې
دلته مونږ کښې نشته څوک د مينې بېګانه

پورته شه! اوچت شه! په همت د کهکشان په لور
مه لټوه خاوره کښې د ستورو نښانه

جوړ به د اسمان سپوږمۍ امېل ورنه د غاړې کړي
څوک که ورته يوسي زما دغه ترانه

نصرالله حافظ

يادونې:
د شعر ماخذ: نصرالله حافظ، د شمشاد له هسکې څوکې، کابل، ۱۳۶۲ هـ ش، ۸۶/۹ مخونه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په دې ماخذ کښې تر عنوان وروسته ليکل شوي دي: "دا شعر مې د رحمان بابا د يو مشهور شعر په اقتفا ليکلې دې چه وايي

ډير عمر مې تير کړ بيهوده په زمانه
نور دې زما سر وي او د ترکو استانه

ما يو وخت له حافظ صيب نه پوښتنه کړې وه چه ايا هغه د رحمان بابا د دې شعر پيروي کړې ده؟ هغه راته ويلي وو چه "هو! ما د مجروح صاحب او الفت صاحب د شعرونو د اوريدو نه وروسته په دې لړ کښې شعر ليکلې او هغه وخت ما دغه شعر د " زيري" جريدې ته ورکړ او هلته چاپ شو. او د" شمساد له هسکې څوکې" په مجموعه کښې هم شته"

کله چې ما د زيري د ۱۳۵۱ هـ ش کال د کليکسيون د ميزان د ۲۶ مې نيټې په ۳۱ مه ګڼه کښې دغه قصيده وموندله نو دواړه مې سره پرتله کړه او دا توپيرونه پکښې څرګند شو.

(۱) دې بيت پسې په زيري کښې دا بيت هم شته

خدايږو که به رپ قدرې له ځايه څخه ووهي
دا مـړ اس کـه ووهـې هـر څـو پـه تـازيـانـه

(۲) په زيري کښې: د هجر

(۳) په زيري کښې: طفلانه

(۴) په زيري کښې: (دخپل ملک) پرځاى (دوطن) او په دوهمه مصرع کښې د (وه به په قدم قدم.....) پر ځاى (اوس به د قدم قدم.....)

(c) ketabton.com: The Digital Library

د جېلخانې خوب

خوب وينم عالمه! كه يې څوک راكړي مانه[1]
پروت يم سر مې ايښې د خپل يار په زنگانه

خوب وينم چه پورته په هوا لكه د باز شومه
كښېناستم په بام د محمود سترگې د اياز شومه
پورته د خاموش زړگي نه خوږ د مينې ساز شومه
خرڅه مې په حورو كړه د ډمو زمانه

خوب وينم چه ناست يم د جيندي[2] په يخه غاړه
شاه مې سويلو كښې لكه سره شمعه ولاړه
سرې شونډې موسكۍ شوه ماتى[3] وې چه ژاړه ژاړه!
څكه دې د زړه وينې دا شراب دي مستانه

خوب وينم چه باغ دى د گلونو او ماښام دى
سرې سترگې ساقي د ساقي سرو گوتو كښې جام دى
لاس په سيتار پروت لېونى مست لكه خيام دى
اړئ[4] پرې نرئ نرئ د مينې افسانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوب وینم چه سپینه سپوږمۍ پاس په خندا راغلله
ماله محبوبا په شرم شرم تر خوا راغلله
شونډو کښې شراب او په کوکئ کښې قضا راغلله
سور خمار یې راکړ پیمانه په پیمانه

خوب وینم چه پټ شوم په نسیم کښې بهر لاړمه
خوا له دجانان لکه د مینې نظر لاړمه
سترګو د دلدار له لکه خوب د سحر[۵] لاړمه
یو شرنګ کښې مې لوټ کړه د غمونو خزانه

خوب وینم چه زه لکه لولکه په سیل ووتم
پورته د نرګس نه شوم په خوا د رامبیل ووتم
تاو د سپینې غاړې د لیلا په امیل ووتم
پټ مې ورته ووې سلامونه جانانه

خوب وینم چه پورته لکه چیغه د منصور شومه
یا یو موټې خاوره وم یا لوی دریاب د نور شومه
خو بانګ د سحر وشو زه را ویښ شوم کړ و کور شومه
خوب یوړل خوبونه را ژوندئ شوه زمانه
وې: پریوزه لېونیه! تېروه دې جېلخانه![۶]

عبدالغني خان
حیدراباد جیل - ۱۹۴۸ م

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادونې:

(۱) مانه – مانا، معنا، معنی – زما په ماخذ کښې معنی
(۲) جیندي – د هشنغر د مینځ هغه سیند دی چه ددې علاقې اته واړه کلي یې په غاړه پراته دي.
(۳) تی – ته یې.
(۴) اړئ – اړوي.
(۵) زما په ماخذ کښې صحرا
(۶) د شعر ماخذ د غني خان کلیات، کابل، ۱۳۶۴ هـ ش، ۱۹۸۵ م – ۴۷۳ م مخ

دا شعر د «ادبي سوغات» د مشاعرې نه د مخه ویل شوی دی په وزن او قافیه کښې د رحمان بابا د شعر پیروي پکښې شوې ده، مګر په لږ توپیر. داسې چه د رحمان بابا شعر د غزل په فورم کښې دی او د غني خان شعر چهاربیته ده. په پیرویو، اقتفاګانو او مشاعرو کښې دا کار جایز دود دی، نو ځکه مونږ دلته را واخیست.

دا چهاربیته د لرې او برې پښتونخوا په خپرونو کښې بیا بیا خپره شوې او سندرغاړو هم بیا بیا اورولې ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

غـــــزل

هــر څـــو کـــه مـــې وازمـــايـــي دا ســـــتا په يارانه
اف د شـــکايت بـــــه مـــــې وانـــــه وري زمانه

زه دا ســــتا د مســــتو ســــترګو هغه خـمار نه يمه
کـــوم چـــې يـــې چـــاره کـــولـــی نـــه شي پيمانه

په ښـــپو کښې مې پـــرتې دا ســـتا د مينې زولنې دي
دا چـــه لـــېونـــی يـــم نـــه يـــم ســـر پـــه ويـــرانه

څـــوک چـــه خپل ټول ژوند يوې شـــېبې رڼا ته بخښي
زه يـــم ســـــتا د مـــــخ شمعې ته هـــغه پـــروانه

حـــور، غـــلـــمان او واړه جـــنتونه دې د شـــيخ وي
زمـــا دې يـــو پـــوزی ځـــای ســـتا پـــه ښکلې استانه

دا چـــه مـــې ښـــکلا ســـره کلام دی پېيل شـــوی
دی ســـــتا د جـــمال تفســـير مې هـــره تـــرانه

ورکـــړه چـــه کمـــين د زړه دردونـــه پرې تســـکين کړي
خـــپل د لاس دســـمال ورتـــه د مـــينې نشـــانه

برکت الله کمين

دښاغلي برکت الله کمين د شعرونو له خطي مجموعې څخه، په مننه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سرمحقق خدمتګار
له خوا
چاپ ته تیار متنونه

۱ - د باچا خان لیکونه - دوهم ټوک
۲ - تازه ګلونه - د ۱۱۲ اوسنیو شاعرانو د ۴۸۴ شعرونو انتخابي مجموعه
۳ - دیوان قاسم قاسمي چهارباغي (په فارسي ژبه)
۴ - د نعیم جان سندرې
۵ - د بیاض دیوان
۶ - د احمدګل شاعري
۷ - د وړو لوبې - د بینا صاحب لیکنه

اباسین

(c) ketabton.com: The Digital Library

د رحمان بابا د شعر په اقتفاکې

غزل

آ چې خرخول يې شورنخود او ګندنه
اوس يې د وطن په سر اخيستې بيانه

لا خو مات بنګړي دې د روسيې په غېږ کې وينمه
ولې دې بدله دومره ژر کړه يارانه؟

څنګه په هغې ژبې خبرې د حيا وکړو
نشته چې توپير پکې د نر او زنانه

غواړم دانه دار سړي له تا ځني وطن لره
نه غواړم کندهاره! ستا انارې بېدانه

ولې راته خپل وطن پردې پردې ښکارېږي نن
زه شوم بېګانه او که دا خلک بېګانه

مونږ خو د منو غله هم په توره شپه کې پېژنو
يار خو لا په بده وهي غټه هندوانه

مونږ خو ترې اميد د لوړ پرواز او ترقۍ کاوه
خو! دې زړې ابۍ مو په باز څه وکړه کانه

ته هم څه صحرا ته لېونيه د حفيظ په شان
غواړې که عفت دې د شلېدلي ګريوانه

ح.ن پيرزاده
سويډن - ستوکهولم، اګست ۲۰۰۴

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library